

Edirnenin 600 ncü yıldönümü ve Edirne Üniversitesi

Yazan

Prof. M. Tayyib
GÖKBİLGİN

TARİHİMİZİN bazı önemli olaylarını, şükran ve minnet duyguları ile aynı zamanda haklı bir gururla anmak ve gelecek kuşaklara da aziz bir armağan gibi tevdi ederken kutlamak, bu maksatla yurd ölçüsünde törenler tertiplemek istiyoruz. Bunun geçmiş yıllarda ilk misalini İstanbulun 500 üncü fetih yıldönümünde gösterdik. Önce bir fetih derneği, çalışmaları bir plan ve programa bağlamaya gayret göstermiş, daha sonra da, bunun neticesi olarak, ilmi bir amaç güden, “İstanbul Enstitüsü” doğmuştu ki bir kısım faydalı yayınları bu çabalara borçluyuz.

Şimdi, önümüzde, önemi hiç de küçümsenemeyecek bir nitelikte bulunan, Edirnenin, alıştığımız bir tabirle ikinci idare merkezimizin, fethinin 600 üncü yıldönümü olayı durmaktadır ve Türk toplumu olarak buna hazırlanmayı arzuluyoruz.

Gerçekten, ilk Türk fetihleri tarafından Edirnenin elde edilmesi, altı yüz yıl önce vukubulmuştu. Gerçi fetih tarihi üzerinde, kesin olarak, bütün tarihçiler ittifak etmiş sayılamayız. Bunun sebebi, tarihi kaynakların bu konuda birbirinden farklı bilgiler vermesi, hadise zamanına ait güvenilir vesikaların yok denecek kadar azlığı, çağdaş Bizans ve Garp kaynaklarının ise, bu hususta ya sükut etmeleri veya inandırıcı bir şekilde olayı bildirmemeleri gösterilebilir...

Kroniklerimizin türlü rivayetlerini karşılaştırdıktan sonra, biz, bundan 17 sene evvel İslam Ansiklopedisindeki Edirne maddesinde, fethin **1362** de vukubulmuş olabileceğini kabul etmiş ve bu konuda, daha ziyade, Murat I in Feridun Bey menseatında mevcut Edirne Fetihnamesinin ihtiva ettiği **H. 763** tarihine dayanmıştık. Halbuki, tam o sıralarda Bulgar tarihçilerinden **A. Burmov** Edirne fethini, bazı Slavca vesikalara dayanarak ve bizce pek o kadar vazih sayılamıyacak, bazı muhakemeler yürüterek **1371** tarihinde göstermeğe çalışıyordu. Bu görüş oldukça uzak bir ihtimal görünse bile, bu konuda sayın üstad Uzunçarşılı'nın, fethin **1363** veya müteakip senede vukubulduğu hakkında, en son çıkan eserinde ileri sürdüğü mütalaa önemle dikkate alınabilir. Bununla beraber, hadisenin tarihimizde taşıdığı büyük değer karşısında **600** üncü yıldönümün **1962** de veya **1963** de, kutlanması pek o kadar önemli olmayacaktır. Elverir ki, bu fethi bir ilim ve kültür hareketi yaparak, bu maksada hizmet edecek yayınlarla ve bir ilmi seminerle, tes'îd etmeğe iki senedenberi hazırlanan Türk Tarih Kurumu, Ünivesitelerimizden, resmi ve özel taşekküllerden ve nihayet umumi efkardan layık olduğu ilgiyi görsün ve böyle mutlu

bir olay bizzat Edirne için de, güzel ve hayırlı sonuçlar sağlasın.

Edirnenin tarihimize ne büyük bir yeri ve önemi olduğunu uzun boylu izaha hacet yoktur sanırım. Yüzyıllar boyunca askeri ve siyasi bakımdan taşıdığı büyük ehemmiyet yanında, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda da Türk şehirleri arasında mümtaz bir mevki ve durumu vardı.

Özellikle, ilim alanında, ilim ve kültür kuruluşlarının çokluğu ve yüksek vasıfları ile müstesna bir yer işgal ediyordu. **XV.** ve **XVI.** yüzyıllarda her türlü ilim hareketlerinde başta gelen mühim merkezlerden biri idi. İkinci Muradın bu sahada vücuda getirdiği müesseseler, **Peykler Medresesi, Daralhadis** gibi ilim yuvalarına, İkinci Beyazıdın tesisleri de eklenince, Edirne gerçekten bir Üniversite şehri olmuştu. Bu mümtaz mevkiini, o, inhitat devirlerimize, hatta son felaketlere kadar muhafaza etti idi. Fatih devrindeki **Beşir Çelebi**'den başlayarak her yüz yılda gelen ünlü bir kültür adamı Edirnenin tarihini, şerefli mazisini, Türk ilim ve kültür hayatındaki yüksek mevkiini ayrı ayrı eserlerle ve uzun uzadıya tasvir ve izah etmişlerdir. Bu sebeptendir ki, **1957** de Edirne'de tertiplendiğimiz Üniversite haftasında, İstanbul Üniversitesi olarak, burada bir "Edirne Enstitüsü" kurmayı kararlaştırmıştık. Araya hadiseler girdi ve bu fikir ve arzumuzu sözden fiile çıkarmak imkanını bulamadık. Fakat, şimdi artık, yurd ihtiyaçları ve milli menfaatler, bizi bu vadiye daha esaslı ve köklü kararlar almaya sevketmektedir, hatta zorlamaktadır.

Tarihi atmosferi, türlü yönlerden şartları, bir Üniversite kurulmasını gerektirmektedir kanaatindeyiz.

Tanınmış büyük Türk alimi **İbn-i Kemal**'in yetiştiği ve feyiz dağıttığı bir şehirde, bir ilim merkezinde, bugün, mütevazi bir çerçeve içinde de olsa, birkaç fakülteye zemin hazırlamak, sayılamıyacak kadar çok istifadeler sağlayacaktır ve **İbn-i Kemal** Üniversitesi olarak adlandırılabilir böyle bir Üniversite, kısa bir zamanda, yurdumuzun ilim hayatında ihtiyaçlarımıza büyük mikyasta cevap verebilecek ve mesela sinesinde kurulacak bir "**Balkan Enstitüsü**" ile de milletlerarası ilim hareketlerine tesirli bir şekilde katılabilecektir. Komşularımızın bu alanda yaptıkları ilerlemeleri ve aldıkları verimli neticeleri düşünürsek, böyle bir fikir ve arzunun peşine düşmemiz ve bunun gerçekleşmesini dilememiz haklı görülmeğe iktiza eder kanaatindeyiz.